N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1909, kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 220, hafva herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, Ernst Blomberg, Charles Lindley, Knut A. Tengdahl, J. J. Hasselquist, Ernst Söderberg, J. Th. Johansson, Sven Persson, Hj. Rissén, Joh. Åberg, J. A. Wallin, K. A. Borg, C. E. Svensson, E. C. Kropp, N. Edv. Lindberg, Sven Linders, Nils Persson, Värner Rydén, Aug. Nilsson, A. J. Christiernson, O. H. Waldén, F. W. Thorsson, Emil Kristensson, A. C. Lindblad, Gustaf Strömberg, N. A:son Berg, Johan Forssell, Viktor Larsson, G. A. Rundgren, Bernh. Eriksson, E. A. Leksell* och *L. J. Carlsson* hemställt, att Riksdagen för sin del måtte antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af nedanstående paragrafer i den nya riksdagsordningen:

§ 1.

Svenska folket representeras af Riksdagen, fördelad i två kamrar, den Första och den Andra, hvilka hvar för sig pröfva och afgöra till Riksdagen hänskjuten fråga.

Hvad kamrarna sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut; så ock hvad Andra Kammaren beslutar i grundlagsfrågor tre gånger

och i andra ärenden två gånger i följd, efter det för hvarje upprepad gång ett nyval till hela kammaren mellankommit; dock att i de uti 65 § omförmälda frågor olika beslut skola på sätt där stadgas afgöras medelst gemensam omröstning samt att hvad därom äfvensom i denna paragraf föreskrifves ej må ändras annorledes än genom beslut af båda kamrarna.

Riksdagsmännen kunna i utöfning af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar.

§ 9.

Till ledamot i Första Kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.

§ 16.

Valrätt till Andra Kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den, som står under förmyndarskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

Till efterrättelse — — — — — — — — — — — inträffar.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

Därjämte hafva motionärerna hemställt, att utskottet måtte, i händelse af bifall till den gjorda framställningen, vidtaga den jämkning i formuleringen af andra paragrafer i grundlagarna, som kunde blifva en följd af ofvanstående förslag.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Ifrågavarande motion, hvilken i viss mån innebär ett återupptagande af det af herr Branting m. fl. uti motioner vid 1907 och 1908 års riksdagar framlagda förslag till författningsrevision, afser beträffande Andra Kammaren en utsträckning af valrätten till en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, hvilken fyllt 21 år och icke står under

förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt, äfvensom upphäfvande af det s. k. bostadsbandet samt införande af valbarhet jämväl för kvinnor. I fråga om Första Kammaren åter påyrka motionärerna dels upphäfvande af de för valbarhet stadgade censusbestämmelser, sänkning af valbarhetsåldern till 30 år samt införande af valbarhet för kvinnor dels ock införande af suspensivt veto för denna kammare.

I likhet med konstitutionsutskottet vid nästlidet års riksdag har utskottet icke funnit skäl föreligga att tillstyrka bifall till motionärernas förslag; och får utskottet alltså hemställa,

att förevarande motion icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 april 1909.

På utskottets vägnar:

KARL STAAFF.

Reservationer:

af herr *Staaff*, som anfört:

»Utan tvifvel kunna vissa af de inskränkningar i den politiska rösträtten och valbarheten, hvilka finnas inrymda i det af Riksdagen antagna förslaget, göras till föremål för välgrundade invändningar. Men det synes knappast finnas anledning att utöfver spörsmålet om den kvinnliga rösträtten, som ju intar en särställning, nu upptaga frågan om aflyftande af dessa inskränkningar till förnyad pröfning, utan torde det tillkomma den representation, som kommer till stånd efter de nya grunderna, att skärskåda, huruvida och i hvilka afseenden rösträtt och valbarhet böra frigöras från sagda inskränkningar.

Beträffande åter frågan om en ändring i kamrarnas grundlagsenliga rättigheter sinsemellan, är den förvisso i hög grad behjärtansvärd. Ty det

kan med skäl befaras, att om äfven den nya ordning, som det antagna förslaget innebär, kommer att medföra en afsevärd förändring i Första Kammarens sammansättning, någon säkerhet dock alldeles icke förefinnes, att kamrarna kunna idka ett godt och lyckosamt samarbete med hvarandra. Det kan tvärtom, såsom många gånger tillförene blifvit framhållet, lätteligen inträffa, att olikheten mellan kamrarnas åskådningssätt fortfarande blifver så stor, att samhällsarbetet och framåtskridandet löper allvarlig fara.

Alla försök att förekomma en sådan eventualitet böra således vinna noggrann uppmärksamhet och omsorgsfullt öfvervägande. Alla uppslag i den vägen böra med allvar undersökas och allsidigt skärskådas.

Emellertid måste granskningen af ett sådant uppslag blifva olika alltefter det sätt, hvarpå det framträder. Begränsas det till angifvande af en hufvudtanke, hvars närmare inarbetande i grundlagarna och hvars vidare konsekvenser äro afsedda att göras till föremål för ett särskildt arbete, kan ju ock granskningen förberedelsevis stanna vid ett öfvervägande af denna hufvudtankes möjlighet och lämplighet. Men härtill hafva motionärerna icke inskränkt sig. De hafva fastmera framställt sitt förslag i form af en utförd lagtext och synas sålunda mena, att förslaget skall uppfattas såsom ett i stort sedt afslutadt helt, om de ock antydt, att någon jämkning i *formuleringen* äfven af andra lagrum, än dem de beaktat, kan vara påkallad.

I detta försök hafva de efter min mening icke lyckats. Skulle förhållandet mellan kamrarna ordnas genom ett suspensivt veto för Första Kammaren, borde detta nämligen gifva anledning till öfvervägande af andra förändringar, hvilka motionärerna icke uppmärksammat.

Sålunda borde regeln om den samtidiga behandlingen af ärendena i de båda kamrarna upphäfvas och gifva rum för den regeln, att i alla sådana frågor, där Första Kammaren endast har ett suspensivt veto, denna kammare skulle öfverlägga och besluta först efter det att Andra Kammaren öfverlagt och beslutit. Det vore nämligen föga rimligt, att Första Kammaren, om den i allehanda ärenden finge en uteslutande suspensivveto-roll, skulle besluta utan att äga kännedom om Andra Kammarens uppfattning.

Vidare vill det synas som om åtminstone för vissa viktiga grundlagsändringar, utöfver dem som motionen undantager från den allmänna regeln, det borde erfordras mera än en enkel majoritet i Andra Kammaren — låt vara att beslutet skall upprepas två gånger med mellanliggande allmänna val. Särskildt är härvid att märka, att dessa val kunna äga rum slag i slag genom tätt på hvarandra följande upplösningar af kammaren.

Ytterligare torde nuvarande bestämmelser om gemensam omröstning böra undergå revision i syfte att vinna en större precision än hvad nu är fallet. Det har ju nämligen visat sig, att dessa bestämmelser gifvit anledning till olika tolkningar. Men om detta varit fallet redan nu, huru mycket mera skulle det icke blifva händelsen, därest Första Kammaren genom att få en tvifvelaktig fråga under gemensam omröstning kunde undandraga den från Andra Kammarens enväldiga afgörande eller Andra Kammaren genom att undandraga en sådan fråga från gemensam omröstning kunde tillvinna sig ett enväldigt afgörande däröfver?

Motionärerna hafva icke heller berört frågan om sammanjämkning. Påtagligt är, att denna anordning egentligen har sitt berättigande i ett system med två kamrar, som hafva lika myndighet. Dess betydelse skulle ju blifva långt mindre i ett system med suspensivt veto. Emellertid kunde det likväl tänkas bibehållet jämväl i ett sådant system. Men hvad som ovillkorligen borde erfordras, vore bestämmelser, som reglerade, huruvida, sedan t. ex. ett sammanjämkningsförslag vore framlagdt och af Andra Kammaren antaget, men af Första Kammaren afslaget, Andra Kammarens förut fattade beslut i saken likväl skulle anses giltigt och sålunda genom en upprepning efter nya val kunna blifva gällande såsom Riksdagens beslut.

Dessa erinringar, till hvilka nog kunde läggas åtskilliga andra, må tjäna till att stödja den bestämda uppfattning jag hyser därom, att en sådan omgestaltning i förhållandet kamrarna emellan som motionärerna förordat, ovillkorligen förutsätter en mycket djupgående undersökning om hvilken inverkan grundlagens bestämmelser i flerehanda afseenden däraf borde röna.

Hvad beträffar själfva grundtanken — införande af ett suspensivt veto för Första Kammaren — ställer jag mig synnerligen tveksam därtill. Så vidt jag kan finna, skulle en sådan ordning öfverföra oss till ett system, som med större rätt kunde benämnas ett enkammarsystem än ett tvåkammarsystem och som i fortsättningen nästan med säkerhet skulle leda till Första Kammarens afskaffande och införande af ett rent enkammarsystem.

Med denna åsikt finner jag mig helt naturligt genom motionärernas förslag ställd inför frågan: hvad är bättre, enkammarsystem eller tvåkammarsystem? På den frågan anser jag visserligen icke, att ett bestämdt ja eller nej kan afgifvas. Ty i valet mellan ett visst i statslifvet befintligt enkammarsystem och ett visst existerande tvåkammarsystem kan det väl hända, att enkammarsystemet vore att föredraga. Men i valet

mellan ett annat enkammarsystem och ett annat tvåkammarsystem vore kanske tvåkammarsystemet att föredraga. Med andra ord: enkammarsystemet kan antaga så olika former och likaså tvåkammarsystemet, att ett generellt svar icke kan gifvas på den nyss uppställda frågan.

Frågar man däremot: är tvåkammarsystemet, där det är väl ordnadt, bättre eller sämre än enkammarsystemet, där detta är väl ordnadt, så synes det mig som om man kunde svara: bättre. Det är ej här tillfället att gifva skäl för denna uppfattning, men det är klart, att för en sådan uppfattning det måste synas mera tilltalande att söka utfinna en sådan ordning mellan den svenska riksdagens kamrar, som bibehåller tvåkammarsystemet, men aflägsnar de olägenheter, som hos oss tidt och ofta framträdt och äfven efter rösträttsreformens genomförande kunna befaras, än att slå öfver till ett system, som i princip är enkammarsystem och i verkligheten snart skulle blifva det.

Ofvanstående må i all sin knapphändighet få anses tillräckligt till angifvande af min ståndpunkt i frågan, som således är: att det visserligen vore högeligen önskvärdt, om en utväg kunde finnas att förebygga kommande, till ofruktbart stillastående ledande slitningar mellan kamrarna; att emellertid denna fråga är af den omfattande och djupgående natur, att den icke låter lösa sig utan en omsorgsfull och allsidig utredning; att vid en sådan utredning gifvetvis äfven kunde upptagas det af motionärerna gifna uppslag; men att jag däremot ingalunda kan ansluta mig till motionärernas åsikt om att detta uppslag nu skulle anses färdigt att såsom hvilande grundlagsförslag antagas.

På dessa hufvudskäl hemställer jag i likhet med utskottet,

att motionen icke må till någon åtgärd föranleda.»

af herr *Larsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till förevarande motion;

af herr *Bromée*.

Det skulle här antecknas, att herrar *Nyström*, *Fahlbeck* och *Jansson* icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.